

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0824U000592

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 22-01-2024

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Пашковська Маргарита Олександрівна

2. Marharyta Pashkovska

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-5106-7876

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 025

Назва наукової спеціальності: Музичне мистецтво

Галузь / галузі знань: культура і мистецтво

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Освітньо-наукова програма підготовки доктора філософії за спеціальністю 025 - Музичне мистецтво

Дата захисту: 27-01-2024

Спеціальність за освітою: Музичне мистецтво

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): 3682

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет мистецтв імені І.П. Котляревського

Код за ЄДРПОУ: 02214350

Місцезнаходження: площа Конституції 11/13, Харків, Харківський р-н., 61003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет мистецтв імені І.П. Котляревського

Код за ЄДРПОУ: 02214350

Місцезнаходження: площа Конституції 11/13, Харків, Харківський р-н., 61003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 18.41

Тема дисертації:

1. Актуалізація темброобразу альти в пізній творчості композиторів XIX–XXI століть
2. Actualization of the timbre image of the viola in the late creative work of composers of the 19th–21st centuries

Реферат:

1. Останній опус композитора є важливим явищем у його творчості, квінтесенцією стилю. І відтак – об'єктом особливого інтересу для виконавців та дослідників. Це не лише завершення творчого шляху, але й власний висновок, який може виступати для інших в ролі духовного заповіту, підсумку попередніх досягнень. В пізній творчості композиторів XIX–XXI століть стосовно останнього твору можна спостерігати певну відособленість та відокремленість альтового тембру, що видається унікальним феноменом в мистецькій історії. У сфері музикознавства залучення тембру альти в пізні твори композиторів XIX–XXI століть є недослідженим. Його аналіз породжує питання про те, як відбувається інтеграція в умовах індивідуального, особливо пізнього, стилю композиторів. Мета дослідження – обґрунтувати актуалізацію альти в пізній творчості композиторів XIX–XXI століть, зокрема – в останніх опусах. Об'єктом дослідження є пізній стиль творчості композиторів, предметом – феномен темброобразу альти в останніх опусах митців XIX–XXI століть. Методологія

дослідження передбачає аналіз нотних текстів, музичних параметрів та інтерпретаційних особливостей, а також взаємодії альтя з іншими музичними інструментами у контексті виконавської практики. Аналіз обраних творів та їх інтерпретацій сприяє глибшому розумінню феномена залучення альтя в останніх опусах композиторів XIX–XXI століть, а також розкриттю його семантичних ролей. Пропонована тема передбачала групування у дослідженні чотирьох смислових блоків: специфіка творчого процесу композиторів, феномен пізнього стилю, дослідження актуалізації темброобразу альтя в пізній творчості та феномен залучення альтя в останніх опусах композиторів, що виражено у структурі дисертації, яка містить чотири розділи з підрозділами. У Розділі 1 «Темброобраз альтя як категорія інтерпретології» – розглядаються поняття творчого (композиторського) процесу та стилю, концепції пізнього стилю, тембр та похідні від нього – темброва семантика, темброве амплуа та темброобраз. Розділі 2 «Етапи формування семантики альтя в музичному мистецтві XVII–XIX століть» присвячений вирішенню двох основних задач – послідовному дослідженню формування тембрової семантики альтя у різні періоди музичного мистецтва XVII – початку XIX ст., та аналізу тенденції, що властиві пізній творчості композиторів. Відстеження етапів еволюції семантичного значення тембру альтя та формування альтя як сольного інструменту дало змогу у висновках до Розділу сформулювати наступні позиції, що входять до поняття «темброобраз»: – технологічні та семантичні параметри «образу інструменту», альтювий тембр, як головна ознака формування образу інструменту; – декламаційно-розповідний склад альтювого тембру; – виконавський вплив на темброобраз альтя; – виокремлення «лексем», які формували б психологічні характеристики, що презентує тембр альтя, тяжіння тембру альтя до меланхолії, тяжіння до інтонацій романтичного томління; – неоднорідність альтювого тембру в залежності від регістру та виконавської манери, що впливає на домінантність різних типів музичної експресії (Удовиченко М.); – підкреслення різних компонентів тембру, які впливають на темброве багатство альтювого тембро-регістру, вміщує в собі два елементи, які композитори вміють вигідно використати для характеристики внутрішньо контрастних образів: низький регістр альтя – строгий, мужній, верхній – «з відтінком деякої напруженості». У Розділі 3. «Темброобраз альтя в пізній творчості композиторів XIX–XXI століть» проаналізовані взірці творчості М. Бруха, М. Фелдмана та українських композиторів другої половини XX ст. У Розділі 4 «Феномен альтя в останніх опусах композиторів XX століття» для аналізу обрано творчість Б. Бартока, Б. Бріттена та В. Бібіка. У висновках надані остаточні визначення «творчого процесу», «творчого портрету» й підсумовано наступне. 1) Аналіз останніх опусів композиторів XIX–XXI століть не тільки дозволив глибше зануритись у таїну пізньої творчості, але й підтвердив загадковий феномен – обирання тембру альтя як медіанти між світом живих і потойбіччям. Це стало причиною встановлення стійкого сприйняття альтя в музичному мистецтві як інструменту, що має філософське, наративне, медитативне та рефлексивне значення і може символізувати меморіальну семантику. Тембр альтя у проаналізованих зразках став вираженням «останнього слова», яке з філософської точки зору може сприйматися як символічний акт, важливий не тільки у мистецтві, але й у загальному розумінні людського існування, викликати глибокі роздуми над сутністю, цінностями та сенсами. 2) Темброобраз альтя представлено як систему, що може слугувати віддзеркаленням як специфіки творчого стилю, творчого процесу, так й творчої особистості (композитора, виконавця) і є інтегральним комплексом характеристик, що об'єднують як звукові параметри, так і емоційний спектр, який закладений в нотному композиторському тексті та відтворений через процес виконання музики.

2. The last opus of the composer is an important phenomenon in his creative work, the quintessence of style. And therefore – an object of special interest for performers and researchers. This is not only the completion of a creative path, but also one's own conclusion, which can serve as a spiritual testament for others, a summary of previous achievements. In the late creative work of composers of the 19th–21st centuries, in relation to the last composition, one can observe a certain isolation and detachment of the viola timbre, which seems to be a unique phenomenon in the history of art. In the field of musicology, the involvement of the viola timbre in the late compositions of composers of the 19th–21st centuries is understudied. Its analysis raises the question of how integration occurs in the conditions of the individual, especially late, style of composers. The purpose of the study is to substantiate the actualization of the viola in the late creative work of composers of the 19th–21st centuries, in

particular, in the last opuses. The object of the study is the late style of the composers' creative work, the subject is the phenomenon of the timbre image of the viola in the last compositions of artists of the 19th-21st centuries. The research methodology involves the analysis of sheet music, musical parameters and interpretative features, as well as the interaction of the viola with other musical instruments in the context of performing practice. The analysis of selected compositions and their interpretations contributes to a deeper understanding of the phenomenon of involving the viola in the last compositions of composers of the 19th-21st centuries, as well as to the disclosure of its semantic roles. The scientific novelty of the obtained results is related to the systematic study of the phenomenon of involving the viola in the late creative work of composers of the 19th-21st centuries, in particular, the main parameters of the timbre image of the viola were formulated and systematized from the point of view of interpretology, and the semantics of the viola in the last opuses of the artists were identified. In Section 1 «The timbre image of the viola as a category of interpretology» – the concepts of creative (composing) process and style, concepts of late style, timbre and its derivatives – timbre semantics, timbre role and timbre image are considered. Section 2 «Stages of formation of viola semantics in the musical art of the 17th-19th centuries» is devoted to the solution of two main tasks – the consistent study of the formation of the timbre semantics of the viola in different periods of the musical art of the 17th – early 19th centuries, and the analysis of trends characteristic of the late creative work of composers. In Section 3 «The timbre image of the viola in the late creativity of composers of the 19th-21st centuries» samples of the creative work of M. Bruch, M. Feldman and Ukrainian composers of the second half of the 20th century have been analysed. In Section 4, «The viola phenomenon in the last opuses of the 20th century composers» the creative work of B. Bartok, B. Britten, and V. Bibik have been selected for the analysis. The Conclusions provide the final definitions of «creative process», «creative portrait» and summarize the following. 1) The analysis of the last opuses of composers of the 19th-21st centuries not only allowed delving deeper into the mystery of late creativity, but also confirmed the mysterious phenomenon – choosing the timbre of the viola as a median between the world of the living and the afterlife. This became the reason for establishing a stable perception of the viola in musical art as an instrument that has a philosophical, narrative, meditative and reflective meaning and can symbolize memorial semantics. The timbre of the viola in the analysed samples became the expression of the «last word», which from a philosophical point of view can be perceived as a symbolic act, important not only in art, but also in the general understanding of human existence, cause deep reflection on the essence, values and meanings. 2) The timbre image of the viola is presented as a system that can serve as a reflection of both the specifics of the creative style, the creative process, and the creative personality (a composer, a performer) and is an integral complex of characteristics that combine both sound parameters and the emotional spectrum, which is embedded in the composer's sheet music text, and reproduced through the process of performing music.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Соляник М. Струнний квартет № 3 Б. Бріттена як феномен пізнього стилю композитора. Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. ст. / Харків. нац. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків, 2019. Вип. 55. С. 50–60.
- Пашковська М. Темброобраз альты в П'ятому струнному квартеті В. Бібіка в контексті концепції «останнього твору». Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. ст. /

Харків. нац. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків, 2021. Вип. 62. С. 153–174.

- Пашковська М. «The Viola in My Life» М. Фелдмана: пошук смислу на межі тембровідчуття. Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. ст. / Харків. нац. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків, 2022. Вип. 66. С. 27–49.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ніколаєвська Юлія Вікторівна
2. Yuliia Nikolaievska

Кваліфікація: д. мист., професор, 17.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-7256-4214

Додаткова інформація: Scopus Author ID: 57419341300; Web of Science Researcher ID: AAY-6422-2021;
<https://scholar.google.com/citations?hl=ru&user=-l-obkAAAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет мистецтв імені І.П. Котляревського

Код за ЄДРПОУ: 02214350

Місцезнаходження: площа Конституції 11/13, Харків, Харківський р-н., 61003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Жарков Олександр Миколайович
2. Oleksandr Zharkov

Кваліфікація: к. мист., професор, 17.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0196-2933

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національна музична академія України імені П. І. Чайковського

Код за ЄДРПОУ: 02214188

Місцезнаходження: вул. Архітектора Городецького 1-3/11, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури та інформаційної політики України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Овсяннікова-Трель Олександра Андріївна

2. Oleksandra Ovsyannikova-Trel

Кваліфікація: д. мист., професор, 17.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3706-3481

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Одеська національна музична академія імені А.В. Нежданової

Код за ЄДРПОУ: 02214254

Місцезнаходження: вул. Новосельського, 63, Одеса, 65023, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Мельник Алла Олексіївна

2. Alla Melnyk

Кваліфікація: к. мист., доц., 17.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-5811-8958

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет мистецтв імені І.П. Котляревського

Код за ЄДРПОУ: 02214350

Місцезнаходження: площа Конституції 11/13, Харків, Харківський р-н., 61003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Савченко Ганна Сергіївна
2. Hanna Savchenko

Кваліфікація: к.мист., доц., 17.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9845-0450

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет мистецтв імені І.П. Котляревського

Код за ЄДРПОУ: 02214350

Місцезнаходження: площа Конституції 11/13, Харків, Харківський р-н., 61003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Драч Ірина Степанівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Драч Ірина Степанівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Поліна Кордовська

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна